

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет, кафедра іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний
університет ім. Володимира Гнатюка,
кафедра української мови та методики її навчання
Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра іноземних мов для природничих факультетів
Херсонська державна морська академія, кафедра соціально-гуманітарних
дисциплін та інноваційної педагогіки

Актуальні проблеми мовознавства та лінгвометодики в умовах війни в Україні

**Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
(з міжнародною участю)
21 лютого 2023 року**

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет, кафедра іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний
університет ім. Володимира Гнатюка,
кафедра української мови та методики її навчання
Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра іноземних мов для природничих факультетів
Херсонська державна морська академія, кафедра соціально-
гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки

Актуальні проблеми мовознавства та лінгвометодики в умовах війни в Україні

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(з міжнародною участю)
21 лютого 2023 року

Житомир -2023

УДК 81-13:355.01(477)

А 43

Рекомендовано Вченою радою Поліського національного університету (протокол №9 від 29.03.2023 р.)

Редакційна колегія: **Климова К. Я.**, доктор педагогічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри, **Плечко А. А.**, кандидат філологічних наук, доцент, **Бурмакіна Н. С.**, кандидат педагогічних наук, доцент, **Разумна К. А.**, старший викладач (Поліський національний університет, кафедра іноземних мов); **Безлуцька А. А.**, кандидат історичних наук, доцент (кафедра соціально-гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки), **Нагрибельний Б. Я.**, асистент кафедри англійської мови в судноводінні (Херсонська державна морська академія); **Петришина О. І.**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри, **Струганець Л. В.**, доктор філологічних наук, професор (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, кафедра української мови та методики її навчання); **Місечко О. Є.**, доктор педагогічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка, кафедра іноземних мов для природничих факультетів).

Рецензенти: **Андрійчук Н. М.**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогічних технологій та мовної підготовки (Державний університет «Житомирська політехніка»); **Щерба Н. С.**, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти (Житомирський державний університет імені Івана Франка).

А 43 Актуальні проблеми мовознавства та лінгвометодики в умовах війни в Україні: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю), 21 лютого 2023 року. За заг. ред. К. Я. Климової. Житомир: Поліський національний університет, 2023. 288с.

ISBN 978-617-7684-85-4

Збірник містить статті відомих науковців, здобувачів вищої освіти та молодих вчених з актуальних проблем історичної лінгвістики, перекладознавства, лінгвокультурології, лінгвометодики. Матеріали розраховані на широкий читацький загал і зорієнтовані на міжмовні контакти та інтеграцію в європейський науковий та культурно-освітній простір.

ISBN 978-617-7684-85-4

©Поліський університет, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНА ЛІНГВІСТИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ.....	8
<i>Наталія Матвєєва.</i> Тенденції змін у мовній та національній свідомості українців на тлі повномасштабної російсько-української війни (за матеріалами соціологічних досліджень 2022 року).....	8
<i>Галина Гримашевич.</i> Українська діалектологія в контексті сучасних напрямів лінгвістики.....	17
<i>Надія Безгодова.</i> Функційні особливості звертань в українських поезіях воєнного часу.....	22
<i>Olena Andrushenko.</i> Information structural analysis of old english focusing adverb <i>ealswa</i>	29
<i>Svitlana Petrova, Anna Honcharuk.</i> Critique of traditional family stereotypes and gender roles in tv series “ <i>Rick and Morty</i> ”.....	33
<i>Svitlana Khmelivska.</i> The history of PODCASTS’ emergence and development.....	39
<i>Ірина Усова.</i> Комунікативно-прагматичні характеристики науково-популярного авіаційного дискурсу.....	42
<i>Ольга Яневич, Олександр Рожков.</i> Термінологія крос-культурного менеджменту.....	47
<i>Вікторія Хомин.</i> Аналіз англомовних фразеологічних одиниць на позначення негативної емоційної дії.....	51
СЕКЦІЯ 2. УКРАЇНСЬКЕ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	55
<i>Тетяна Ковальова.</i> «Заповіт» Тараса Шевченка у перекладацькій інтерпретації Джона Віра (лексико-семантичний аспект).....	55
<i>Тетяна Ковальова, Софія Кіндзерська.</i> «Заповіт» Тараса Шевченка у перекладацькій інтерпретації Джона Віра (граматичний аспект).....	65
<i>Діана Рудько.</i> Труднощі відтворення комічного при перекладі англомовних комедійних кінострічок засобами української мови.....	69
<i>Олена Дунєва.</i> Постіронія Террі Пратчетта у перекладах українською.....	72
<i>Юрій Вітяк.</i> Паратекст як маніфестація перекладацької видимості.....	79

Діана Рудько,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
e-mail: dianarudko1@gmail.com

ТРУДНОЩІ ВІДТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ КОМЕДІЙНИХ КІНОСТРІЧОК ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Останніми десятиліттями спостерігається значне поширення кінопродукції іноземного виробництва в Україні. При цьому переклад здійснювався переважно російською мовою. Водночас, у 2006 році була прийнята постанова «Деякі питання порядку розповсюдження і демонстрування фільмів», що зобов'язує дублювати і субтитрувати усі іноземні фільми українською мовою. Зважаючи на це, англійсько-український переклад кінострічок є важливим напрямом досліджень сучасних перекладачів. Доречно зауважити, що через наявність гумористичної складової значні труднощі для перекладачів становлять комедійні фільми, адекватний переклад яких неможливий без застосування творчого підходу. У цьому контексті значну роль відіграє соціокультурний компонент, а також фонові знання перекладача, оскільки у разі некоректного відтворення гумористичної складової кінострічки, вона буде нецікавою та незрозумілою для реципієнта. Відповідно до цього, актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення способів відтворення гумору при перекладі англомовних комедійних стрічок для української аудиторії.

Проблематика перекладу кінофільмів та їх гумористичної складової досліджується низкою вітчизняних та зарубіжних науковців. Відтак, В. Конкульовський [2] у своїх розвідках досліджує вплив перекладу кінофільмів на свідомість глядача, Т. Андрієнко, В. Подмігонін та В. Янг [1; 3] розглядають стратегії відтворення різноманітних аспектів художнього та кінодискурсу, Діаз С. описує сучасні перекладацькі стратегії у контексті аудіовізуального перекладу.

Метою цієї наукової розвідки є виявлення труднощів у відтворенні гумору в процесі англійсько-українського перекладу комедійних фільмів.

Переклад кінофільмів вважають підвидом аудіовізуального перекладу, адже він забезпечується одночасно в усній та письмовій формі. Об'єктом аудіовізуального перекладу є власне кінотекст [6, с. 18].

Відтворення комічного в процесі аудіовізуального перекладу вважається одним із найбільш складних перекладацьких завдань, для вирішення якого перекладачеві необхідно, окрім лінгвістичних навичок, володіти відмінним почуттям гумору. Важливо зазначити, що проблема неперекладності гумору виникає через те, що між реципієнтами з різних культурних систем існує так званий розрив, який проявляється в специфіці жартів.

Специфіка комедійних кінострічок полягає у використанні різноманітних лінгвістичних та екстралінгвістичних засобів з метою створення комічного. Пропонуємо детальніше розглянути лінгвістичний аспект перекладу комедій. До лінгвістичних засобів створення комічного належать засоби різних рівнів, а саме: фонетичні, морфологічні, лексичні, синтаксичні та стилістичні. За твердженнями науковців [1; 4; 10], з метою досягнення адекватності відтворення кінострічок, застосування аналогічних засобів у такому ж вимірі, що й мовою оригіналу, є недоречним та неефективним. Окрім цього зазначається, що під час здійснення перекладу комедійних кінострічок часто виникає проблема безеквівалентності та безперекладності, особливо у контексті культурно-специфічних реалій, національного гумору та інших аспектів, що втрачають зміст у разі дослівного відтворення [2].

Перейдімо до розгляду способів творення та відтворення комічного на конкретних прикладах. В одному з епізодів кінокомедії 'Шпигунка' головна героїня Сьюзан іронічно насміхається над агентом Фордом та його зовнішнім виглядом та порівнює його з персонажами із кінострічки 'Newsies': *He looks like he's in the cast of Newsies* [9]. У зазначеному прикладі вбачаємо труднощі в адекватному відтворенні зазначеного порівняння засобами української мови, оскільки власна назва

'Newsies' є незрозумілою для реципієнта. Перекладач застосовує повну заміну лексеми на зрозумілий для вторинної цільової аудиторії вираз – 'сільський піжон': *Він схожий на сільського піжона* [5]. У зазначеному прикладі перекладач з метою досягнення комічного ефекту вдається до зазначеного прийому, що є цілком виправданим зважаючи на реалії мови перекладу.

Цікаво, що гумористичний ефект застосування лексеми 'pilates' виявляється лише у контексті та в інтонації персонажа: *Nice moves, Fine. Pilates has been working out for you* [9]. Тут перекладач вдався до стратегії доместикації, запропонувавши наступний переклад: *Розкішна вертушка. Ти недарма ходив на бойовий гонак* [5].

До стилістичних засобів, що становлять значні труднощі у процесі перекладу комедійних кінострічок належить також мовна гра. Так, наприклад, одна з героїнь фільму застосовує гру слів для того, щоб відрекомендувати себе: *I'm Penny, like the penny. Like a penny! Or like pennie alla vodka* [9]! – *А я Пенні як Пенні?. Або пенне аля водка* [5]. У цьому випадку, оскільки для україномовного глядача слово 'пенні' є відомим, перекладач застосовує еквівалентний переклад.

Таким чином, відмінності у фонових знаннях англомовної та україномовної аудиторії створюють для перекладачів певні труднощі. Щодо лексико-стилістичних засобів, то слід звертати особливу увагу на безеквівалентну лексику та гру слів у комедійних кінострічках. Іноді з метою забезпечення рівноцінного прагматичного ефекту від перегляду кінопродукції перекладачі змушені вдаватися до стратегії доместикації.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Т. П. Стратегії відтворення іншомовних елементів у мовленні персонажів художнього твору. *Філологічні трактати*. 2012. № 1. С.11–16.
2. Конкульовський В. В., Панченко В. В., Валігура М. Вплив перекладу кінофільмів на свідомість глядача. *Мова і культура*. Київ, 2019. Вип. 22. Т. II (197). С. 472–477.
3. Подміногін В. Дихотомія перекладацьких стратегій очуження та одомашнення в історії європейського перекладу.

Наукові записки РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Серія : Філологічні науки (мовознавство). 2010. №. 89. С. 98–102.

4. Тьопенко Ю. А., Стежко Ю. Г. Перекладацька стратегія доместикації як чинник національної ідентифікації. *Вісник КНЛУ. Серія : Філологія*. 2015. № 2. С. 184–189.

5. Шпигунка. URL : <https://uakino.club/filmy/genre-action/676-shpigunka.html> (дата звернення: 01.02.2023).

6. Diaz Cintas J. *New Trends in Audiovisual Translation. Main Challenges in the Translation of Documentaries*. Salisbury, 2009. 270 p.

7. Hodges P. *Cultural Approach in Translation Theory*. URL : translationdirectory.com/articles/article2202.php (дата звернення: 01.02.2023).

8. Hofstede G. H. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: SAGE, 2001. 585 p.

9. Spy movie script. URL : https://www.scripts.com/script.php?id=spy_18698&p (дата звернення: 01.02.2023).

10. Yang W. *Brief Study on Domestication and Foreignization in Translation*. *Journal of Language Teaching and Research*. 2010. No. 1. Vol. 1. P. 77–80.

Олена Дунєва,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Поліський національний університет,
e-mail: olenaklymova27@gmail.com

ПОСТІРОНІЯ ТЕРРІ ПРАТЧЕТТА У ПЕРЕКЛАДАХ УКРАЇНСЬКОЮ

Класичний термін «іронія» наразі поступається сучасному — «постіронія». Це слово одним із перших вжив у своєму романі *The Savage Girl* американський письменник Алекс Шакар (Alex Shakar), назвавши постіронію визначальною рисою сучасного суспільства споживання, коли комерційна реклама стає іронічно-серйозною, а саме суспільство з середини минулого століття вже пройшло преіронічний та іронічний етапи розвитку [5].